

Els museus del segle XXI seran de tots o no seran

quaderndelesidees.press/els-museus-del-segle-xxi-seran-de-tots-o-no-seran/

October 27, 2019

Aquests darrers anys, tant des de l'àmbit de la gestió cultural en general com des del món dels museus en particular, s'han generat moltes reflexions i propostes sobre com obrir-se als anomenats «nous públics», entenent com a tals aquelles persones o col·lectius que per un o altre motiu no se senten cridades o no tenen la possibilitat de prendre part en les (cada vegada més) nombroses activitats culturals que es proposen tant des del sector públic com del privat. En aquesta intenció d'apropar-se a aquests públics fins ara absents hi pot haver, òbviament, una dimensió purament comercial o quantitativa, que només cerqui incrementar el nombre de visitants, usuaris o espectadors amb l'únic objectiu de millorar xifres i ingressos. Però també existeix, en la majoria de casos, una voluntat genuïna de trencar les barreres de tota mena (psicològiques, econòmiques, ideològiques, fins i tot arquitectòniques) que tradicionalment han dificultat que determinats equipaments culturals percebuts com a llocs d'«alta cultura», amb totes les connotacions que el terme pugui prendre, es convertissin en veritables espais públics i en agents promotors de coneixement i cultura.

Imatge d'Imanol Buissan.

Pel que fa al cas dels museus en concret, aquests plantejaments han evolucionat a partir de les reflexions promogudes per la nova museologia nascuda als anys 70, en què ja es va posar sobre la taula la dicotomia entre concebre el museu com un temple o capsa de tresors, a la manera tradicional, o pensar-lo com un fòrum o àgora, com un punt de trobada obert a tothom (Duncan Cameron, 1971). En temps més recents aquestes reflexions s'han concretat amb la posada en pràctica de nombrosos projectes que volen estimular no tan sols la visita, sinó sobretot la participació activa dels públics en la vida dels museus com un camí per establir-ne la rellevància social i ciutadana; la nord-americana Nina Simon ha escrit sobre aquests plantejaments en els seus llibres *The participatory museum* (2010) i, més recentment, *The art of relevance* (2016).

Efectivament, cada vegada més ens trobem amb una ciutadania sortosament més formada, més crítica i amb més ganes d'opinar i intervenir sobre allò comú, que òbviament també és més exigent amb les seves institucions, i per tant amb els museus.

Cada vegada tenim més exemples de com la gent vol tenir un rol més actiu en la definició de què és un museu i les seves funcions, en un context canviant en què sorgeixen contínuament nous reptes. Així, per exemple, la pressió ciutadana ha fet que alguns museus es replantegessin acords de mecenatge amb determinades empreses les accions de les quals son contràries als valors que suposadament defensen els museus, com és el cas de la National Portrait Gallery de Londres, que va renunciar als diners aportats per la farmacèutica Sackler, acusada de ser responsable de les morts causades per abús d'opiacis als Estats Units. En altres ocasions l'opinió pública està obligant a descolonitzar els museus per la via de demanar la retirada de determinats elements de l'exhibició, com és el cas dels caps jivaritzats del Museu Pitt-Rivers d'Oxford (en un procés semblant al que va passar fa anys al Museu Darder de Banyoles, tot i que llavors en el context local es va tractar com si fos una extravagància); o al contrari, està empentant els processos de revalorització de les dones artistes promovent que noves peces surtin dels fons, com ha passat recentment al Prado amb la presentació a sales d'una pintura de Rosa Bonheur que fins ara era al dipòsit.

Penso doncs que el fet d'aprofundir en totes aquelles vies que afavoreixin la participació activa de la ciutadania en totes les facetes de la vida del museu és en el moment actual una necessitat peremptòria dels nostres centres; de fet, els seus mateixos professionals ho van indicar així quan van assenyalar la manca d'estructures de participació ciutadana com un dels problemes dels museus catalans. En moments de turbulències econòmiques i polítiques com els actuals i davant la mancança crònica de recursos que pateixen els museus, és imprescindible que aquests tinguin el recolzament de la població en les seves reivindicacions davant dels poders polítics que tenen el deure de gestionar-los, però això només passarà si aquesta ciutadania té una percepció clara i honesta de la rellevància d'aquests museus per a la qualitat de la nostra vida cultural, social i política, i si se'ls senten com a propis. I perquè això sigui així cal que els museus siguin molt transparents en tot allò que té a veure amb la seva gestió, i que facilitin la implicació de la ciutadania en la presa de decisions importants.

Imatge d'Imanol Buissan.

Cal doncs, en primer lloc, que els museus coneguin bé la comunitat on estan situats; que, a més de fer estudis del públic que els visita, també coneguin la composició socioeconòmica, lingüística, religiosa, ètnica o de gènere del seu context, i que actuïn en conseqüència a l'hora de pensar les seves programacions o activitats. Idealment, de fet,

seria molt bo que la comunitat pogués participar en tot el procés que comporta la creació d'un museu des del principi, des de la mateixa oportunitat de la seva creació fins a les decisions sobre la seva ubicació i orientació. Un cop existents, cal que els museus incentivin accions per tal que el públic pugui expressar la seva opinió sobre les seves programacions o sobre les seves col·leccions, però sobretot cal que després aquestes opinions, quan impliquen propostes de millora, s'apliquin. Cal facilitar l'accessibilitat a la ciutadania en termes arquitectònics i urbanístics, però també a l'hora de pensar els horaris d'obertura o els preus de les entrades. Cal tenir presència a les xarxes socials, però s'ha de pensar a oferir continguts que vagin més enllà de la simple difusió de l'agenda d'actes. Tot i respectant aquells per a qui el museu és un espai de contemplació estètica i de coneixement introspectiu, cal també oferir espais a aquells a qui els agradaria participar-hi d'una manera més intensa, com ara demanant activament la contribució de la ciutadania amb idees, propostes, objectes o el que correspongui.

Per fer tot això necessitem, segurament, museus que estiguin més centrats en la gent i en la comunitat que en la col·lecció que gestionen; això no vol dir, òbviament, que directors, conservadors i tècnics no hi continuïn tenint un paper clau, però sí que s'haurien d'acostumar a rebre moltes més interaccions per part de la ciutadania, així com a saber explicar quin és el rol que juguen en el teixit sociocultural de cada indret determinat sense justificar-se en l'existència d'una col·lecció validada per l'opinió d'un grup d'experts, sovint amb criteris desconeguts pel gran públic. Cal, en definitiva, tenir present que igual que el museu ja no pot pretendre ser una autoritat indiscutible que ofereix un únic discurs unilateral que el visitant no pot fer més que assumir acríticament, tampoc la seva existència es pot donar per descomptada basant-se només en suposats criteris de qualitat si no pot demostrar també que té un paper a jugar en el seu context territorial i demogràfic. El despotisme il·lustrat en què uns pocs decideixen el que convé a molts s'ha acabat definitivament, i és necessari que els museus del segle XXI ho tinguin ben present.

Lluïsa Faxedas

Lluïsa Faxedas

Doctora en Història de l'art i professora agregada d'Història de l'art contemporani a la Universitat de Girona. És membre de la Càtedra d'Art i Cultura Contemporanis i forma part del projecte de recerca internacional "Modernismos ibéricos e o imaginário primitivista". Ha publicat diversos articles i estudis sobre temes d'art contemporani, [...]

[Llegir més](#)

